VAI TRÒ CỦA KỸ THUẬT LEGATO TRONG DẠY HỌC HÁT CA KHÚC VIỆT NAM

VŨ THỊ TƯƠI
Email: vuthituoi.nttw@gmail.com
Lớp NCS khóa 4 - Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

THE ROLE OF TECHNOLOGY LEGATO IN TEACHING SINGING SONG VIETNAM

TÓM TẮT

Trong nghệ thuật ca hát, kỹ thuật là nền tảng cho sự sáng tạo để người hát thể hiện tâm tư và tình cảm của con người. Kỹ thuật legato còn gọi là kỹ thuật hát liền tiếng/liền giọng là kiểu hát cơ bản nhất trong kỹ thuật rèn luyện giọng hát. Kỹ thuật legato thường được sử dụng với những câu hát liền mạch tạo nên những âm thanh mềm mại, uyển chuyển. Biết vận dụng tốt kỹ thuật legato trong học hát ca khúc Việt Nam giúp nâng cao chất lượng và đạt hiệu quả cao trong học tập.

Từ khóa: *Kỹ thuật legato, dạy học hát, ca khúc Việt Nam*

ABSTRACT

In the art of singing, the technique is the foundation for creativity for the singer to express human thoughts and feelings. The legato process, also known as the vocal technique, is the most basic type of singing in vocal training. The legato method often uses seamless verses to create soft, flexible sounds. Knowing how to apply the legato technique well in learning to sing Vietnamese songs helps to improve the quality and achieve high efficiency in learning.

Keywords: *Legato technique, teaching singing, Vietnamese songs*

Theo cuốn Phương pháp Sư phạm thanh nhạc, tác giả Nguyễn Trung Kiên có viết: "Hát liền giọng là cách hát chuyển tiếp liên tục, đều đặn từ âm nọ sang âm kia, tạo nên những câu hát liên kết không ngắt quãng" [2; tr.104].

Trong cuốn Hát I, tác giả Ngô Thị Nam nêu quan điểm. "Hát liền tiếng (liền giọng) còn được gọi là kỹ thuật hát Legato. Đây là kỹ năng cơ bản, quan trọng nhất để thể hiện ca khúc trữ tình, các bài hát ru... Hát liền tiếng đòi hỏi âm thanh phải ngân vang. Từ âm này sang âm khác phải có sự liên kết với nhau, không bị ngắt quãng. Âm thanh lí tưởng phải tròn, gọn, sáng, thanh thoát, mềm mại" [5; tr 66-67].

Như vậy, kỹ thuật hát liền giọng hay còn gọi là kỹ thuật hát liền tiếng, hát legato là kiểu hát liền tiếng, là cách hát chuyển tiếp liên tục, đều đặn, tự nhiên từ âm nọ sang âm kia. Hát liền tiếng là cách hát để đáp ứng tính chất mềm mại, uyển chuyển, mượt mà của giai điệu. Muốn đạt được điều đó, người học phải có sự luyện tập các cơ quan phát âm cũng như kết hợp hài hòa nhiều yếu tố với nhau mới tạo nên một âm thanh đạt tiêu chuẩn.

Trong kỹ thuật hát liền giọng, sự uyển chuyển, duyên dáng trong từng câu hát cho tới ánh nhìn cũng như cử chỉ của tay đều được quan tâm sát sao trong hoạt động dạy và học. Kỹ thuật hát legato có mối quan hệ mật thiết với hơi thở thanh nhạc, tư thế của hơi thở và trạng thái chuẩn bị hít hơi. Tất cả cần tự nhiên, nhẹ nhàng, đều đặn. Khi mới tập cần tập với các mẫu luyện thanh đơn giản để hình thành các thói quen đúng, sau đó mới tăng dần độ khó của các mẫu luyện thanh. Sau đây, NCS giới thiệu một số mẫu luyện thanh cho kỹ thuật legato:

Bài tập 1:

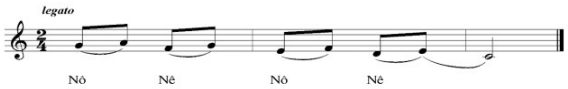

Với mẫu luyện thanh trên, yêu cầu SV hát chậm, trước khi hát phải chủ động hít hơi thở sâu xuống bụng dưới, bật âm " Nô" thật nhanh, khi chuẩn bị bật âm thanh cần nhấc lưỡi gà và mở dọc khẩu hình, môi trên ôm nhẹ vào hàm răng và đóng nhẹ hai khóe môi. Khi chuyển sang âm " Nê " các em vẫn giữ nguyên độ cao khẩu hình của âm " Nô" và hơi cười để hở hàm răng trên, âm thanh phát ra sẽ không bị bẹt và tì cổ, vị trí âm thanh cao và ổn định.

/Nhận bài (Received): **21/06/2023** /Phản biện (Revised): **05/07/2023** /Duyệt đăng (Acceptep for publication): **15/07/2023**

Vì giai điệu đi xuống nên SV cần giữ chắc hơi, tránh thả lỏng bụng để âm thanh không bị mờ. SV chú ý khi hát ở âm khu thấp cần dùng hơi thở ngực, cảm giác vang ở lồng ngực, khi hát ở âm khu cao cần hít hơi nhiều và sâu, nén hơi chắc, nhịp nhàng. Giọng nữ cao bắt đầu chuyển giọng từ nốt h1, c1, cần giữ hơi thở và vị trí âm thanh để chuyển giọng đều đặn, không bị lộ giữa giọng thật và giọng giả.
Bài tập 2:

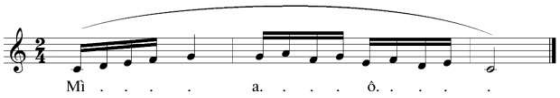

Mẫu luyện thanh này có hướng chuyển động từ thấp lên cao, từ cao xuống thấp liền bậc, kết hợp với chum 4 nốt móc kép nên rất thuận lợi cho việc rèn luyện kỹ thuật hát legato. Mẫu câu được bắt đầu hát với chùm nốt móc kép đi lên được kết hợp với âm "mi", SV phải nhấn nhẹ nhàng vào các đầu phách, đặt âm thanh nhẹ nhàng, sử dụng hơi thở ngực để miết các nốt cho uyển chuyển. Đến nốt f1, g1 phải chuyển giọng, âm lượng đẩy dần lên theo âm giai đi lên. Khi chuyển sang âm "a" và "ô" âm giai đi xuống SV cố gắng hát nhẹ nhàng, giữ vị trí âm thanh, bám sát vào đầu môi trên và không được đẩy hơi quá mạnh. Chú ý dù hát đi lên hay đi xuống hơi thở không được cứng bụng, phải điều tiết hơi thở sao cho tới cuối câu luyện thanh.
Bài tập 3:

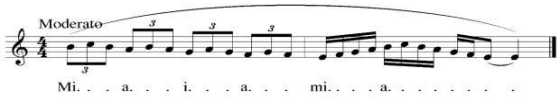

Mẫu luyện thanh này rất thuận lợi cho việc phát triển hơi thở, mở rộng âm vực và rèn luyện kỹ thuật hát legato. Đây là mẫu âm kết hợp với nguyên âm và phụ âm, đòi hỏi SV phải hát rõ lời, âm thanh trong sáng, không có tạp âm, trong quá trình nối tiếp từ âm này sang âm khác. Muốn đạt được hiệu quả cao trong luyện tập, người hát phải chú ý đến sự ổn định của vị trí âm thanh cũng như việc điều tiết hơi thở.

Trước khi hát cần nhấc cao khẩu hình, cảm giác như ngáp ngủ, hít hơi thở sâu xuống bụng, nén hơi thở từ một đến hai giây sau đó hát âm "mi" nhẹ nhàng. Vị trí âm thanh nông cảm giác như ngay hàm răng trên, khi chuyển sang âm "a" cần giữ nguyên vị trí âm thanh của âm "mi" miệng hơi cười. Hát nốt cao vị trí âm thanh cảm giác như được tập trung lên đỉnh sống mũi. Cần chú ý tăng cường hơi thở và hơi ép bụng dưới, âm thanh sẽ sáng và đầy đặn.

Trong quá trình truyền đạt kỹ thuật cho SV, GV cần giải thích rõ ràng cho SV về kỹ năng hát những mẫu âm chậm có sự kết hợp của nhiều nguyên âm và phụ âm, chú ý mở khẩu hình rộng hơn. Khi hát những âm giai có tính linh hoạt các em không nên mở khẩu hình quá to, âm thanh phát ra bị cứng và không rõ lời.

Tại các cơ sở đào tạo thanh nhạc chuyên nghiệp, kỹ thuật legato luôn được GV giới thiệu và hướng dẫn SV luyện tập trước rồi mới học đến các kỹ thuật khác. Kỹ thuật này được coi là kỹ thuật nền tảng, mang tính thông dụng với mọi thể loại ca hát. Trong các ca khúc Việt Nam đều mang giai điệu mềm mại, uyển chuyển, mượt mà, để thực hiện được những đặc tính nghệ thuật đó cần sử dụng đến kỹ thuật hát legato.

Như đã biết, ngôn ngữ tiếng Việt rất đa dạng và phong phú, tiếng Việt là ngôn ngữ đơn âm, đa thanh (thanh: huyền, sắc, hỏi, ngã, nặng và thanh không), nhiều ca khúc Việt Nam có giai điệu luyến láy để xử lý các dấu giọng, có tính trữ tình liên quan chặt chẽ đến kỹ thuật legato.

Trong chương trình dạy học ngành ĐHTN có rất nhiều ca khúc Việt Nam dành cho giọng soprano sử dụng kỹ thuật hát legato như: Lời ru trên nương (Nhạc: Trần Hoàn; Thơ: Nguyễn Khoa Điềm); Bóng cây Kơ Nia (Nhạc: Phan Huỳnh Điểu; Lời thơ - Ngọc Anh); Mưa rơi (Nhạc: Trần Hoàn; Lời thơ: Tố Hữu); Trăng sáng đôi miền (An Chung); Từ trên đỉnh núi (Nguyên Nhung); Mùa xuân làng lúa làng hoa (Ngọc Khuê); Có một dòng suối trong lành (An Thuyên); Miền xa thẳm (Đức Trịnh); Đường chúng ta đi (Huy Du); Mẹ yêu con (Nguyễn Văn Tý); Người con gái sông La (Nhạc: Doãn Nho; Lời thơ: Phương Thúy); Bài ca hy vọng (Văn Ký); Lời anh vọng mãi ngàn năm (Vũ Thanh)… Để vận dụng ký thuật hát legato vào thể hiện tốt những ca khúc này SV cần lên kế hoạch tập luyện hơi thở, các kỹ thuật một cách thường xuyên, liên tục, đều đặn và nghiêm túc.

Trong các ca khúc Việt Nam cho giọng, ca khúc Mẹ yêu con (Nguyễn Văn Tý) là một ca khúc tiêu biểu cho sự mềm mại, trữ tình mà ở đó, legato được coi là kỹ thuật hát chủ đạo.
Ví dụ 1: Mẹ yêu con (Nguyễn Văn Tý)

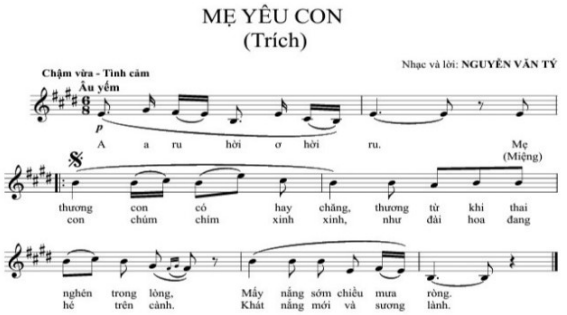

Đây là một ca khúc trữ tình, là lời ru của người mẹ gửi gắm vào con niềm hy vọng về tương lai tươi sáng và sự hòa bình cho đất nước. Toàn bài hát như một lời ru

với tính chất tự do, nhẹ nhàng, mềm mại và âu yếm đòi hỏi SV phải có một hơi thở chắc chắn, kết hợp với kỹ thuật hát legato để thể hiện được sự tha thiết, uyển chuyển của lời ru. Để thực hiện tốt ca khúc, SV cần tìm hiểu nội dung, hoàn cảnh ra đời, vỡ bài đúng cao độ, tiết tấu, đồng thời vận dụng sáng tạo những kỹ năng đã được rèn luyện từ quá trình luyện thanh và tác phẩm. Trước khi hát cần nhấc cao hàm ếch mềm mại, đặt vị trí âm thanh ngay đầu môi trên, nét mặt tự nhiên. Trong bài dụng nhiều nốt luyến, do vậy, khi hát nốt luyến lên phải đẩy hơi thở và tăng âm lượng lên nốt cuối, hát nốt luyến xuống phải nhẹ nhàng đưa gần ra phía ngoài và sử dụng ít hơi, khi gần hết giá trị nốt nhạc mới được đóng âm thanh.

Hay trong ca khúc Du kích sông Thao (Đỗ Nhuận), với âm hưởng dàn trải, mênh mông, ca khúc ca ngợi tinh thần hào hùng của những người du kích nông dân nói riêng và bộ đội chủ lực quân đội Việt Minh nói chung, đã tiến hành chiến dịch sông Thao thắng lợi, góp phần cho giải phóng Việt Nam hoàn toàn khỏi ách đô hộ của thực dân Pháp xâm lược. Đây được coi là một bài hát vượt ngoài tầm một ca khúc đơn thuần, vì mang ý nghĩa lịch sử, cổ động, khích lệ tinh thần của cả một thế hệ ra trận với cấu trúc tác phẩm phức tạp hơn. Nắm được nội dung, tính chất của ca khúc, SV cần hát sao cho âm thanh liền tiếng, quyện miết vào nhau, giọng soprano cần giữ chắc vị trí âm thanh ở giọng đầu và hơi thở sâu, được đẩy ra một cách từ từ, nhẹ nhàng, uyển chuyển.

Ví dụ 2: Du kích sông Thao (Đỗ Nhuận)

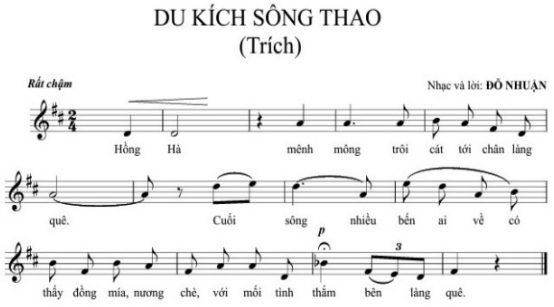

Ví dụ 3: Người con gái sông La (Nhạc: Doãn Nho; Lời: Phương Thúy)

Ca khúc Người con gái sông La (Nhạc: Doãn Nho; Lời: Phương Thúy) có cấu trúc gồm 3 đoạn nhạc. Đoạn đầu bài hát là những nốt ở âm khu cao, xuất hiện nhiều âm luyến láy (quãng 4 đi lên), các chùm ba âm dạng thêu như từ Lộc (Can Lộc), Tĩnh (Hà Tĩnh), kết hợp với phần lời ca mang đậm ngôn ngữ địa phương Hà Tĩnh (mô = đâu). Đoạn này hát với nhịp điệu tự do, khi hát cần sử dụng kỹ thuật hát liền tiếng để thể hiện được tính ngâm ngợi, uyển chuyển của các âm luyến láy. SV cần hít sâu hơi thở, khống chế dưới bụng, khoang miệng mở rộng bên trong, hát các âm liền tiếng, quyện miết vào nhau, giữ chắc vị trí âm thanh ở giọng đầu, đẩy âm thanh ra một cách nhẹ nhàng, chậm rãi, cần khép miệng khi hát những từ có luyến đi xuống (Lộc, Tĩnh).

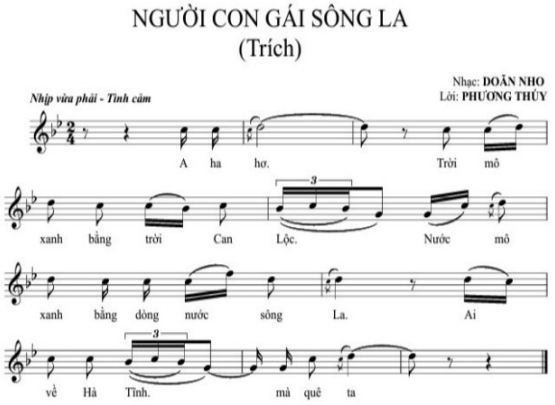

Kết luận

Kỹ thuật hát legato là kỹ thuật quan trọng, cơ bản nhất của việc rèn luyện giọng hát, luyện tập kỹ thuật legato giúp giọng hát phát triển, đạt được các yêu cầu như: độ vang, sáng, tròn được điều tiết hợp lý bởi một hơi thở sâu, đầy đặn. Để giọng hát đạt tới độ chuẩn xác của kỹ thuật legato GV cần hướng dẫn SV luyện tập dần dần, liên tục trên cơ sở nắm vững kỹ thuật về hơi thở và vị trí âm thanh ổn định, từ đó, SV biết hát liên tiếp, uyển chuyển giai điệu, vận dụng vào thể hiện ca khúc Việt Nam đạt hiệu quả cao nhất.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phạm Lê Hòa (2013), *Giáo trình phân tích tác phẩm Âm nhạc,* **Nxb Âm nhạc Hà Nội.**
2. Nguyễn Trung Kiên, (2001), *Phương pháp sư phạm thanh nhạc,* **NxbVăn hóa Dân tộc Hà Nội.**
3. Hồ Mộ La (2007), *Phương pháp dạy thanh nhạc,* **Nxb Từ điển Bách khoa, Hà Nội.**
4. Trần Ngọc Lan (2011), *Phương pháp hát tốt tiếng Việt trong nghệ thuật ca hát,* **Nxb Giáo dục Việt Nam.**
5. Ngô Thị Nam (2004), *Hát I,* **Nxb Đại học Sư phạm Hà Nội**